

Datum van
inontvangstneming

:

08/09/2014

Zaak C-338/14

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

14 juli 2014

Verwijzende rechter:

Hof van Beroep te Brussel (België)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

27 juni 2014

Appellante:

Quenon K. SPRL

Geïntimeerden:

Citibank Belgium SA

Metlife Insurance SA

[OMISSIS] [Or. 2]

[OMISSIS] [Or. 3]

I. BESTREDEN BESLISSING

Het hoger beroep is ingesteld tegen het vonnis [OMISSIS] van de rechtbank van koophandel te Brussel van 8 juli 2009.

[OMISSIS]

II. PROCESVERLOOP VOOR HET HOF

Bij verzoekschrift neergelegd ter griffie van het hof op 17 september 2009 heeft de bvba K. QUENON (hierna: „Quenon”) hoger beroep ingesteld.

[OMISSIS]

III. FEITEN EN VOORGESCHIEDENIS VAN HET GEDING

- 1 Quenon is op 21 november 1997 opgericht om de activiteiten voort te zetten van de heer Karl Quenon, die sinds 1970 [OMISSIS] het beroep van gevolmachtigd agent van de nv Citibank Belgium en sinds 1988 dat van verzekeringsagent voor rekening van de nv Citilife (die in de loop van het geding Metlife werd, maar in het kader van dit arrest nog „Citilife” wordt genoemd) uitoefende. De bank- en verzekeringsactiviteiten zijn samengebracht in één agentuur, [OMISSIS]. Quenon wordt uitsluitend via commissies vergoed.

Op 9 januari 2004 verbreekt Citibank de overeenkomst van gevolmachtigd Citibank-agent met onmiddellijke ingang en betaalt zij Quenon een opzeggingsvergoeding van 95 268,30 EUR en een uitwinningsvergoeding van 203 326,80 EUR. Quenon mag Citibank niet langer vertegenwoordigen en de naam en het merk „Citibank” niet meer gebruiken. Citibank geeft geen reden voor deze verbreking.

De bankagentuur wordt gesloten [OMISSIS] **[Or. 4]** [OMISSIS]. Quenon heeft geen toegang meer tot het computerprogramma waarmee zij met name haar verzekeringsportefeuille kon beheren.

- 2 Bij exploit van 20 december 2004 dagvaardt Quenon Citibank en Citilife voor de rechtbank van koophandel te Brussel. [OMISSIS].

[OMISSIS]

In haar laatste conclusie heeft Quenon de rechtbank verzocht: **[Or. 5]**

- Citibank en Citilife, in solidum of de ene bij gebreke van de andere te veroordelen tot betaling van 852 257,88 EUR, een bedrag dat overeenstemt met de [OMISSIS] commissies voor kortlopend krediet die op het ogenblik van de verbreking verschuldigd waren [OMISSIS] en niet door [hen] waren betaald, evenals het bedrag van de aanvullende vergoeding, rekening houdend met het bedrag van 298 591,10 EUR dat Citibank reeds had betaald bij de verbreking van de overeenkomst;

[OMISSIS]

De eerste rechter heeft alle vorderingen afgewezen [OMISSIS].

- 3 Quenon heeft tegen deze beslissing hoger beroep ingesteld. In haar laatste conclusie verzoekt zij het hof:

„[OMISSIS]

1. Betreffende de opzeggingsvergoeding en de uitwinningsvergoeding wegens de opzegging van de verzekeringsagentuurovereenkomst

Primair:

[Citilife] te veroordelen aan [Quenon] de bedragen van 14 424[,78] EUR als compensatoire opzeggingsvergoeding en 28 849,56 EUR als uitwinningsvergoeding te betalen, beide begroot onder voorbehoud van vermeerdering of vermindering in de loop van het geding;

Subsidiair,

In het onmogelijke geval dat het hof van oordeel zou zijn dat in hoofde van [Citilife] geen sprake is van een handeling die gelijkstaat met de verbreking van de verzekeringsagentuurovereenkomst, [Citibank] te veroordelen aan [Quenon] het bedrag van 43 274,34 EUR te betalen als aanvullende schadevergoeding op basis van artikel 21 van de wet ten einde het gedeelte van haar [Or. 6] schade te dekken dat betrekking heeft op de betrekking tot de de-factoverbreking van haar verzekeringsagentuurovereenkomst, die indirect volgt uit de opzegging van de bankagentuurovereenkomst;

2. Betreffende de vordering tot aanvullende schadevergoeding

Primair,

[Citibank en Citilife] [OMISSIS] te veroordelen [Quenon] het bedrag van 195 660,07 EUR te betalen als aanvullende schadevergoeding, begroot onder voorbehoud van vermeerdering of vermindering in de loop van het geding;

[OMISSIS]

3. In elk geval

[Citibank en Citilife] [OMISSIS] te veroordelen [Quenon] het bedrag van 100 000 EUR te betalen als schadevergoeding wegens de onrechtmatige verbreking van de overeenkomsten. [Or. 7]

[OMISSIS]”.

Citibank en Citilife vragen de bevestiging van het vonnis.

IV. BESPREKING

1. Van Citilife gevorderde opzeggingsvergoeding en uitwinningsvergoeding

A. PRIMAIR

4 [OMISSIS]

- 5 [OMISSIS]
6 [OMISSIS] [Or. 8] [OMISSIS]
7 [OMISSIS] [Or. 9] [OMISSIS]
8 [OMISSIS]
9 [OMISSIS]
10 [OMISSIS] [Or. 10] [OMISSIS] [Or. 11] [OMISSIS]

Daaruit volgt dat de opzegging van de Citibank-overeenkomst niet geleid heeft tot de ontbinding van de Citilife-overeenkomst en Citilife dus geen vergoeding verschuldigd is.

B. SUBSIDIAIR

- 11 Quenon betoogt dat:

„in het onmogelijke geval dat het hof niet van oordeel zou zijn dat de opzegging van de bankagentuurovereenkomst een handeling vormt die gelijkstaat met verbreking in hoofde van Citilife, moet Citibank aansprakelijk worden geacht voor de gevolgen van de verbreking van deze verzekeringsagentuurovereenkomst met toepassing van artikel 21 van de wet betreffende de handelsagentuurovereenkomst.

De schade die [Quenon] heeft geleden ten gevolge van de opzegging van de verzekeringsagentuurovereenkomst volgt ontegenzegglijk uit de opzegging van de bankagentuurovereenkomst door Citibank, namelijk wegens [haar] gedrag en is er dus een gevolg van.

Bijgevolg dekt de door Citibank [...] betaalde uitwinningsvergoeding ten gevolge [van] de opzegging van haar bankagentuurovereenkomst niet alle schade van [Quenon], waaraan bovendien ook haar verzekeringsagentuuractiviteit voor Citilife de facto wordt ontnomen.

[Citibank] moet dus worden veroordeeld aan [Quenon] een aanvullende schadevergoeding te betalen die dit niet door de uitwinningsvergoeding gedekte gedeelte van de schade dekt.

[Quenon] vordert op grond daarvan [Citibank] te veroordelen haar het bedrag van 43 274,34 EUR te betalen, dat overeenstemt met het totale bedrag van de opzeggingsvergoeding en van de uitwinningsvergoeding waarop [zij] recht zou hebben gehad als de principaal de overeenkomst vroegtijdig zou hebben beëindigd.”

- 12 Citibank en Citilife betogen dat artikel 21 van de wet van 13 april 1995 betreffende de handelsagentuurovereenkomst in de uitlegging die Quenon eraan geeft, [Or. 12] richtlijn 86/653/EEG van de Raad van 18 december 1986 inzake de coördinatie van de wetgevingen van de lidstaten inzake zelfstandige handelsagenten schendt.

De vordering tot betaling van 43 274,34 EUR dient dus tegelijkertijd met die tot betaling van 195 660,07 EUR te worden behandeld, waarvan er in het volgende punt sprake is, aangezien zij beiden steunen op artikel 21 van de wet.

2. Van Citibank op basis van artikel 21 van de wet gevorderde aanvullende vergoeding

A. PRIMAIR

- 13 Quenon betoogt dat de betaling van de uitwinningsvergoeding die zij van Citibank heeft ontvangen (dit is 203 326,80 EUR) voor de opzegging van de bankagentuurovereenkomst, ontoereikend is. Zij meent dat rekening moet worden gehouden met de compensatoire opzeggingsvergoeding en uitwinningsvergoeding die verschuldigd zijn wegens de de-facto-opzegging van haar verzekeringsagentuurovereenkomst, evenals met de volledige door haar geleden schade, die zij begroot op het bedrag van 195 660,07 EUR, waarvan zij zowel van Citibank als van Citilife de hoofdelijke betaling vordert of bij gebrek aan hoofdelijkheid, het bedrag van 170 224,26 euro ten laste van Citibank en 25 435,81 EUR ten laste van Citilife (rekening houdend met de respectieve omzet die door Quenon werd gehaald voor de bankactiviteiten [87 %] en de verzekeringsactiviteiten [13 %]).
- 14 Artikel 21 van de wet van 1995 bepaalt dat voor zover de handelsagent recht heeft op de uitwinningsvergoeding bepaald in artikel 20 en het bedrag van deze vergoeding de werkelijk geleden schade niet volledig vergoedt, de handelsagent, mits hij de werkelijke omvang van de beweerde schade bewijst, boven deze vergoeding schadeloosstelling kan verkrijgen ten belope van het verschil tussen het bedrag van de werkelijk geleden schade en het bedrag van die vergoeding.

De wet van 1995 volgt uit de omzetting in Belgisch recht van richtlijn 86/653/EEG van de Raad van 18 december 1986 inzake de coördinatie van de wetgevingen van de lidstaten inzake zelfstandige handelsagenten, waarvan artikel 17 als volgt luidt:

- „1. De lidstaten nemen de nodige maatregelen om te bewerkstelligen dat de handelsagent, na de beëindiging van de overeenkomst, vergoeding volgens lid 2 herstel van het nadeel volgens lid 3 krijgt.
2. a) De handelsagent heeft recht op een vergoeding indien en voor zover: [Or. 13]

- hij de principaal nieuwe klanten heeft aangebracht of de transacties met de bestaande klanten aanzienlijk heeft uitgebreid en de transacties met deze klanten de principaal nog aanzienlijke voordelen opleveren
- en
- de betaling van deze vergoeding billijk is, gelet op alle omstandigheden, in het bijzonder op de uit de transacties met deze klanten voortvloeiende provisie, die voor de handelsagent verloren gaat. De lidstaten kunnen bepalen dat genoemde omstandigheden ook het al dan niet toepassen van het concurrentiebeding in de zin van artikel 20 kunnen omvatten.
- b) Het bedrag van de vergoeding mag niet meer bedragen dan een cijfer dat overeenkomt met een jaarlijkse vergoeding berekend op basis van het jaarlijkse gemiddelde van de beloning die de handelsagent de laatste vijf jaar heeft ontvangen of, indien de overeenkomst minder dan vijf jaar heeft geduurd, berekend over het gemiddelde van die periode.
- c) De toekenning van deze vergoeding laat het recht van de handelsagent om schadevergoeding te vorderen onverlet.
3. De handelsagent heeft recht op herstel van het nadeel dat hem als gevolg van de beëindiging van zijn betrekkingen met de principaal wordt berokkend.

Dit nadeel vloeit in het bijzonder voort uit de beëindiging van de overeenkomst onder omstandigheden waarbij:

- de handelsagent niet de provisies krijgt die hij bij normale uitvoering van de overeenkomst zou hebben ontvangen, waardoor de principaal een aanzienlijk voordeel geniet van de activiteiten van de handelsagent,
- en/of de handelsagent niet de kosten en uitgaven kan dekken die hij op advies van de principaal ten behoeve van de uitvoering van de overeenkomst op zich heeft genomen.”

15 Citibank en Citilife betogen dat zoals het Hof van Justitie eraan herinnerd heeft, de lidstaten een keuze moesten maken en de twee regelingen in hun interne recht niet mochten cumuleren. „Wat de beëindiging van de overeenkomst betreft, kunnen de lidstaten overeenkomstig artikel 17, lid 1, van de richtlijn kiezen tussen twee oplossingen. De lidstaten moeten immers de nodige maatregelen nemen om te bewerkstelligen dat de handelsagent na de beëindiging van de overeenkomst, hetzij vergoeding volgens de criteria van lid 2 van datzelfde artikel, hetzij herstel van het nadeel volgens de in lid 3 ervan gestelde criteria krijgt” (arrest van 23 maart 2006, Honyvem Informazioni Commerciali, C-465/04, punt 20). **[Or. 14]**

Citibank en Citilife voeren aan dat richtlijn 86/653 niet enkel de handelsagenten in hun betrekkingen met hun principalen wil beschermen, maar eveneens de

zekerheid in het handelsverkeer wil bevorderen en het goederenverkeer tussen de lidstaten wil vergemakkelijken door onderlinge aanpassing van de rechtsstelsels van de lidstaten op het gebied van de handelsvertegenwoordiging.

Ze wijzen erop dat gelet op deze tweede categorie van doelstellingen, dit wil zeggen de doelstellingen die niets te maken hebben met de bescherming van de handelsagenten, richtlijn 86/653 in het bijzonder de volgende resultaten heeft vooropgesteld: een opzeggingstermijn die niet meer dan zes maanden mag bedragen, de verplichting om te kiezen tussen het vergoedingsbeginsel en het beginsel van het herstel van de schade of, voor de lidstaten die voor de vergoedingsregeling kiezen, de verplichting om de vergoeding te begrenzen tot een cijfer dat overeenkomt met twaalf maanden commissieloon. Volgens hen zijn het te bereiken resultaten, die bijgevolg bindend zijn voor de lidstaten. Zij betwisten dat de lidstaten de vooropgestelde resultaten mogen schenden door bijvoorbeeld in hun nationale recht te voorzien in een opzegtermijn van meer dan zes maanden, de cumulatie van de vergoedingsregeling en de herstelregeling of, voor de lidstaten die voor de vergoedingsregeling hebben gekozen, de begrenzing van de vergoeding tot een cijfer dat meer bedraagt dan twaalf maanden commissieloon.

Citibank en Citilife benadrukken dat de Belgische wetgever uitdrukkelijk heeft gekozen voor een vergoedingsregeling ([OMISSIS]). Het is dus moeilijk voor te stellen dat hij het betrokken beginsel vervolgens via een omweg ter discussie zou stellen, door het onvoorwaardelijke herstel van elk soort schade mogelijk te maken en door er alle kosten of uitgaven van de handelsagent in op te nemen. Deze laatste uitlegging, op basis waarvan de agent het herstel van een andere schade dan de door de uitwinningvergoeding gedekte schade kan verkrijgen, zou aldus de cumulatie toelaten en dus zeker in strijd zijn met de richtlijn en de rechtspraak van het Hof van Justitie. De handelsagent toelaten bij wijze van aanvullende schadevergoeding het herstel van alle door hem geleden schade te vorderen, zou betekenen dat de vergoeding van meerdere schades, van gelijk welke aard wordt aanvaard, waarvan sommige volledig losstaan van het aanbrengen van klanten – wat nochtans de bestaansreden en het doel van de handelsvertegenwoordiging is –, en andere van dezelfde aard zijn als de vergoeding inzake klanten, die de wetgever echter in overeenstemming met de richtlijn begrensd heeft.

Wat artikel 17, lid 2, sub c, van de richtlijn betreft, dat stelt dat de toekenning van de vergoeding [inzake klanten] „het recht van de handelsagent om schadevergoeding te vorderen onverlet [laat]”, betogen Citibank en Citilife dat die mogelijkheid betrekking heeft op de gevallen waarin een fout van de principaal de agent schade heeft berokkend. Zij verwijzen hiervoor naar het verslag over de toepassing van artikel 17 van richtlijn 86/653, dat werd opgesteld door de Commissie met toepassing van artikel 17, lid 6, van deze richtlijn, dat stelt dat „[i]n artikel 17, lid 2, sub c is bepaald dat de toekenning van een vergoeding het recht van de handelsagent om schadevergoeding te vorderen onverlet laat. Deze

bepaling regelt de situatie waarbij de handelsagent krachtens de nationale wettelijke bepalingen het recht heeft schadevergoeding te vorderen [Or. 15] wegens contractbreuk of het niet in acht nemen van de in de richtlijn opgenomen opzegtermijn” (cfr. blz. [6]).

Citibank en Citilife concluderen daaruit dat, aangezien het bestaan van een fout in hoofde van de principaal een toepassingsvoorwaarde is van artikel 21 van de wet van 1995, de eerste rechter terecht heeft geoordeeld, door de bovenstaande argumenten te aanvaarden, dat „deze mogelijkheid tot het verkrijgen van aanvullende schadevergoeding bijgevolg betrekking heeft op de gevallen waarin de agent schade heeft geleden door een fout van de principaal” [OMISSIS].

Subsidiair verzoeken zij het hof [OMISSIS] [een] prejudiciële vraag te stellen aan het Hof van Justitie van de Europese Unie:

[OMISSIS]

- 16 Quenon van haar kant meent dat in artikel 17 van de richtlijn nergens wordt vermeld dat de vergoedingsmethode een vergoeding moet zijn die een andere regeling uitsluit. Zij voert aan dat Citibank de basisregels inzake de omzetting van een richtlijn uit het oog verliest. Volgens haar dient een lidstaat bij de omzetting van een richtlijn minstens de regels van de richtlijn in zijn nationale recht op te nemen, maar belet niets deze lidstaat om nog strenger of soepeler te zijn ten aanzien van een categorie van personen die door de richtlijn worden beoogd; zij meent dat de uitlegging die Citibank geeft aan het arrest van het Hof van Justitie van 26 maart 2006, een verkeerde en onvolledige uitlegging is ten einde het hof in verwarring te brengen, voor zover zij geen rekening heeft gehouden met het concrete geval naar aanleiding waarvan aan het Hof een prejudiciële vraag werd gesteld en dat rekening moet worden gehouden met artikel 19 van de richtlijn, dat het Hof reeds als volgt heeft uitgelegd: „Artikel 19 van richtlijn 86/653 van de Raad inzake de coördinatie van de wetgevingen van de lidstaten inzake zelfstandige handelsagenten, moet aldus worden uitgelegd dat de uit de toepassing van artikel 17, lid 2, van deze richtlijn voortvloeiende vergoeding wegens beëindiging van de overeenkomst niet bij een collectieve overeenkomst kan worden vervangen door een vergoeding die wordt bepaald aan de hand van andere criteria dan die welke in laatstgenoemde bepaling zijn vastgesteld, tenzij is bewezen dat een dergelijke overeenkomst de handelsagent in elk geval een vergoeding garandeert die gelijk is aan of groter is dan de uit de toepassing van deze bepaling voortvloeiende vergoeding [...]. [D]e [Or. 16] bij artikel 17 van [...] richtlijn [86/653 inzake de coördinatie van de wetgevingen van de lidstaten inzake zelfstandige handelsagenten] ingevoerde regeling, [is] dwingend [...] en [definieert] een kader [...], doch [geeft] geen andere aanwijzingen [...] omtrent de methode voor de berekening van de vergoeding wegens beëindiging van de overeenkomst [...] waarop de handelsagent recht [kan] hebben [...], zodat de lidstaten binnen het in artikel 17, lid 2 [...] gedefinieerde kader over een

beoordelingsmarge beschikken die zij met name met inachtneming van het criterium van de billijkheid kunnen gebruiken.”

Citibank en Citilife menen dat aan de door de richtlijn gestelde vereisten is voldaan, namelijk dat de wetgever met het invoegen van een artikel 21 in de wet, de agent de mogelijkheid heeft willen bieden vergoed te worden voor zijn volledige schade, op voorwaarde dat hij die bewijst.

- 17 De parlementaire voorbereiding van de wet van 1995 preciseert dat artikel 17, lid 2, sub c, van de richtlijn de basis vormde voor artikel 21, dat wordt beschouwd als een soortgelijke bepaling als artikel 103 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten, dat bepaalt dat „[w]anneer de overeenkomst wordt beëindigd om een aan de werkgever te wijten dringende reden en het bedrag van de in artikel 101 bedoelde uitwinningsvergoeding het werkelijk geleden nadeel niet volledig vergoedt, [...] de handelsvertegenwoordiger, mits hij de omvang van het beweerde nadeel bewijst, boven de in artikel 101 bedoelde vergoeding schadeloosstelling [kan] verkrijgen ten belope van het verschil tussen het bedrag van het werkelijk geleden nadeel en het bedrag van die vergoeding.” Volgens die bepaling maakt de verplichting om de volledige door de handelsvertegenwoordiger geleden schade te herstellen deel uit van de contractuele aansprakelijkheid.

Dus rijst de vraag of hetzelfde geldt voor de zelfstandige handelsagent en of de richtlijn, wanneer er geen sprake is van een onrechtmatige daad, aldus kan worden uitgelegd dat zij de lidstaten toelaat te voorzien in de toekenning van een uitwinningsvergoeding die gelijk is aan een maximaal bedrag van een jaarlijkse vergoeding, eventueel vermeerderd met een schadevergoeding die het verschil dekt tussen het bedrag van de werkelijk geleden schade en dat van deze vergoeding.

Omdat enkel het Hof van Justitie van de Europese Unie bevoegd is om een richtlijn uit te leggen, dient aan het Hof de volgende prejudiciële vraag te worden gesteld:

„Moet artikel 17 van richtlijn 86/653/EEG van de Raad van 18 december 1986 inzake de coördinatie van de wetgevingen van de lidstaten inzake zelfstandige handelsagenten aldus worden uitgelegd dat het de nationale rechter toestaat te bepalen dat de handelsagent na de beëindiging van de overeenkomst recht heeft op een vergoeding inzake klanten waarvan het bedrag niet hoger mag zijn dan de beloning van één jaar evenals, wanneer het bedrag van die vergoeding niet de volledige, werkelijk geleden schade dekt, op een schadevergoeding ten belope van het verschil tussen het bedrag van de werkelijk geleden schade en het bedrag van die vergoeding? **[Or. 17]**

Moet meer in het bijzonder artikel 17, [lid] 2, [sub] c, van de richtlijn aldus worden uitgelegd dat het slechts een aanvullende schadevergoeding naast de

vergoeding inzake klanten toestaat voor zover de principaal de overeenkomst heeft miskend of een onrechtmatige daad heeft gesteld die in oorzakelijk verband staat met de beweerde schade, en voor zover er een schade bestaat die verschilt van de schade die wordt vergoed door de forfaitaire vergoeding inzake klanten?

Indien deze laatste vraag bevestigend wordt beantwoord, moet het dan om een andere onrechtmatige daad gaan dan de eenzijdige verbreking van de overeenkomst, zoals de betekening van een ontoereikende opzeggingstermijn, de toekenning van een ontoereikende compensatoire opzeggingsvergoeding en van een ontoereikende vergoeding inzake klanten, het bestaan van dringende redenen in hoofde van de principaal, een misbruik van het recht om de overeenkomst te verbreken of enige andere onrechtmatige handelwijze, met name inzake marktpraktijken?”

B. SUBSIDIAR

- 18 Citibank en Citilife betogen subsidiair dat de door Quenon aangevoerde schade niet voldoet aan de voorwaarden van artikel 21 van de wet, aangezien er geen aanvullende schade zou bestaan ten gevolge van het verlies van klanten, noch enige andere schade.

Gelet op de aan het Hof van Justitie gestelde prejudiciële vraag, behoeft dit onderdeel van de vordering thans niet te worden onderzocht.

3. De achterstallige commissiebedragen

A. VERJARING

- 19 [OMISSIS] **[Or. 18]** [OMISSIS]
20 [OMISSIS] **[Or. 19]** [OMISSIS]
21 [OMISSIS] **[Or. 20]**
22 [OMISSIS] **[Or. 21]** [OMISSIS] **[Or. 22]** [OMISSIS]
23 [OMISSIS]
24 [OMISSIS] **[Or. 23]** [OMISSIS]

B. BEREKENING VAN HET COMMISSIELOON

- 25 [OMISSIS] **[Or. 24]**

4. Onrechtmatige verbreking van de overeenkomst

- 26 In afwachting van de uitspraak over de uitlegging die aan artikel 17 van de richtlijn moet worden gegeven, met name over de draagwijdte van een eventuele onrechtmatige daad, die volgens Citibank en Citilife de basisvoorwaarde voor de toekenning van een aanvullende vergoeding vormt, heeft thans over dit onderdeel van de vordering geen uitspraak te worden gedaan.

5. Kosten

- 27 [OMISSIS].

V. UITSPRAAK

Om deze redenen: het hof

1. Verklaart het hoger beroep ontvankelijk.
2. Verklaart het ongegrond voor zover het strekt tot veroordeling van de nv METLIFE tot het betalen van het bedrag van 43 274,34 EUR als compensatoire opzeggingsvergoeding en vergoeding inzake klanten.
3. Beslist alvorens recht te doen, het Hof van Justitie van de Europese Unie om een prejudiciële beslissing te verzoeken over de volgende vraag:

„Moet artikel 17 van richtlijn 86/653/EEG van de Raad van 18 december 1986 inzake de coördinatie van de wetgevingen van de lidstaten inzake zelfstandige handelsagenten aldus worden uitgelegd dat het de nationale rechter toestaat te bepalen dat de handelsagent na de beëindiging van de overeenkomst recht heeft op een vergoeding inzake klanten waarvan het bedrag niet hoger mag zijn dan de beloning van één jaar evenals, wanneer het bedrag van die vergoeding niet de volledige, werkelijk geleden schade dekt, op een schadevergoeding ten belope van het verschil tussen het bedrag van de werkelijk geleden schade en het bedrag van die vergoeding? **[Or. 25]**

Moet meer in het bijzonder artikel 17, [lid] 2, [sub] c, van de richtlijn aldus worden uitgelegd dat het slechts een aanvullende schadevergoeding naast de vergoeding inzake klanten toestaat voor zover de principaal de overeenkomst heeft miskend of een onrechtmatige daad heeft gesteld die in oorzakelijk verband staat met de beweerde schade, en voor zover er een schade bestaat die verschilt van de schade die wordt vergoed door de forfaitaire vergoeding inzake klanten?

Indien deze laatste vraag bevestigend wordt beantwoord, moet het dan om een andere onrechtmatige daad gaan dan de eenzijdige verbreking van de overeenkomst, zoals de betekening van een ontoereikende opzeggingstermijn, de toekenning van een ontoereikende compensatoire opzeggingsvergoeding en van

een ontoereikende vergoeding inzake klanten, het bestaan van dringende redenen in hoofde van de principaal, een misbruik van het recht om de overeenkomst te verbreken of enige andere onrechtmatige handelwijze, met name inzake marktpraktijken?”

4. [OMISSIS] **[Or. 26]** [OMISSIS]

5. [OMISSIS]